

OBSAH

1. DĚJSTVÍ

Prolog

Starý kapitán Vere vzpomíná na svůj život na moři a na osudový konflikt dobra a zla, který se v létě 1797 odehrál na lodi Indomitable, jíž velel.

1. obraz

Na palubě britské královské lodě Indomitable („Nepřemožitelná“) vykonává posádka pod dozorem důstojníků denní práce. Jeden z námořníků, Nováček, si svou nešikovností vyslouží nevoli loďmistra (bosun) a ten přikazuje, aby byl potrestán dvaceti ranami bičem. Z obchodní lodi Right o' Man (Lidská práva) jsou na loď Indomitable naverbováni tři muži, které vyslýchá zbrojmistr (master-at-arms) John Claggart. Zatímco první muž, řezník John Higgins zvaný Red Whiskers (Rudovous), bouřlivě protestuje, přijetí druhého, tkalce Arthura Jonese, proběhne v klidu. Třetí mladík, Billy Budd, se ochotně hlásí jako „*schopný námořník*“. Pohledný, dobrosrdečný Billy má jeden nedostatek – ve chvílích emočního vypětí koktá. Je zařazen jako námořník do předního strážního koše, což nadšeně vítá: „*Billy Budd, king of the birds!*“ („*Billy Budd, král ptáků!*“). Pak dává sbohem své bývalé lodi: „*Farewell, Rights o' Man*“ („*Sbohem, Lidská práva*“), čímž vyvolá podezření: důstojníci, ovládaní neustálým strachem ze vzpoury, si „lidská práva“ nespojí se jménem lodi, ale s potencionálním nebezpečím, které může nový námořník představovat. První poručík Redburn dává příkaz Claggartovi, aby nechal Billyho sledovat. Claggart tímto úkolem pověří námořníka Squeaka (Pisklouna) a nařizuje mu, aby chlapce záměrně provokoval. Starý námořník Dansker varuje Billyho před Claggartem.

Námořníci nastupují na palubu ke kapitánskému raportu. Vítají kapitána, kterého nazývají Starry (Hvězdný) Vere. Kapitán sděluje námořníkům, že se jejich loď přiblížila k břehům Francie, a všem přikazuje, aby se připravili na boj s nepřítelem. Námořníci vyjadřují své odhodlání zničit Francouze, nejnadšeněji přísahá Billy Budd „*I am yours, I'll die for you, Starry Vere!*“ („*Jsem tvůj, zemřu pro tebe, Hvězdný Vere!*“). K Billymu se přidají i ostatní námořníci a provolávají kapitánovi slávu.

2. DĚJSTVÍ

1. obraz

Kapitán Vere je ve své kajutě obklopen knihami. Posílá pro prvního poručíka Redburna a pro navigátora Flinta, které zve k sobě na sklenici vína. Společně pak probírají nadcházející boj s nepřítelem. Všichni odsuzují způsoby Francouzů, jejich mravy a jazyk. Poukazují na nebezpečí rozšíření myšlenek francouzské revoluce a připomínají si v této souvislosti vzpoury ve Spitheadu a na Nore. Flint s Redburnem zmiňují Billyho Budda, který volal „lidská práva“ a na něhož je třeba si dát pozor. Ale Vere nesouhlasí, Billy je zkrátka jen mladý. Poručík Ratcliffe přijde se zprávou, že jsou na dohled francouzských břehů. Důstojníci odcházejí a Vere pokračuje ve čtení.

2. obraz

Je večer, na mezipalubě posádka notuje námořnické popěvky. Jen Dansker se odmítá k nim přidat; jediné, co si přeje, je tabák. Billy pro něj odběhne, u svého vaku přistihne Pisklouna a oba se pustí do rvačky. Přerušuje je Claggart, který si uvědomí, že Piskloun zpackal jeho příkaz, a dá ho vsadit do vězení. Námořníci se uloží ke spánku, Claggart zůstane na palubě sám. Jeho myšlenky patří Billymu („*O beauty, o handsomeness, goodness!*“ / „*Ó krásu, ó pohlednosti, dobrotu!*“), jehož přítomnost na lodi v něm vyvolala trýznivé myšlenky: Nakonec přísahá, že ho zničí. Pod hrozbou dalšího bičování donutí Nováčka, aby Billyho vyprovokoval k účasti na domnělé vzpouře. Nováček předstírá, že se mnozí námořníci chtějí vzbouřit proti důstojníkům, a penězi se snaží Billyho přesvědčit, aby jim velel. Billy se rozzuří a Nováček uteče. Objeví se Dansker. Billy mu řekne, co mu Nováček nabízel, a Dansker ho znovu varuje před Claggartem. Marně; Billy si je jistý, že ho Claggart má upřímně rád.

3. DĚJSTVÍ

1. obraz

O několik dní později. Námořníci netrpělivě očekávají boj s Francouzi, ale počasí není příznivé, padá hustá mlha. Claggart oslovuje kapitána Vereho a naznačuje, že od jednoho námořníka hrozí všem nebezpečí. Jeho řeč přeruší hlídka, která hlásí přítomnost francouzské lodi na pravoboku. Loď Indomitable nepřítel pronásleduje, dělostřelci a ostatní se chystají k boji, je odpálena první salva z děl, ale francouzské lodi se podaří zmizet v mlze. Vere dává pokyn k zastavení pronásledování nepřítel. Claggart opět oslovuje kapitána a řekne mu, že Billy podněcuje námořníky ke vzpouře. Vere tomu odmítá uvěřit a posílá pro Billyho, aby jej konfrontoval s Claggartem.

2. obraz

Vere je přesvědčený, že Claggart vznesl falešné obvinění a že Billy je nevinný. Přichází Billy a nadšeně projevuje Veremu oddanost. Claggart opakuje své obvinění a Vere vyzývá Billyho, aby na to reagoval. Hluboce rozrušený Billy není schopen slova a posléze udeří Claggarta tak silně, že jej usmrtí. Vere pošle pro důstojníky. Koná se soud, Vere vystupuje jako svědek a popisuje onu událost. Billy přísahá svou věrnost králi a odmítá obvinění ze zrady. Neumí však vysvětlit důvod Claggartovy křivé výpovědi a prosí Vereho, aby ho zachránil. Důstojníci vědí, že Claggarta pro jeho krutost všichni nenáviděli, a uvědomují si, že Billy byl ke svému činu vyprovokován. Žádají Vereho o radu, ten odmítá, a tak důstojníci na základě zákona o vzpouře v době války odsuzují Billyho ke smrti.

4. DĚJSTVÍ

1. obraz

Blíží se ráno. Billy přemýšlí o nadcházející smrti. Dansker mu přináší zprávy od posádky, která chce Billyho zachránit. Billy pomoc odmítá a žádá Danskera, aby námořníky od vzpoury odvrátil - on je smířen se svým osudem.

2. obraz

Je ráno. První poručík Redburn čte Válečný zákon, podle něhož každý námořník, který udeří či zabije nadřízeného důstojníka, bude odsouzen ke smrti. Billy žehná Hvězdnému Veremu a všichni námořníci jeho požehnání opakují.

Epilog

Starý Vere vzpomíná na chvíle, kdy Billyho mrtvé tělo shodili do moře. Přiznává si, že chlapce mohl zachránit. Pak si uvědomí, že mu Billy před smrtí požehnal, a tím mu poskytl útěchu i odpuštění.

sla